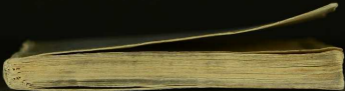

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

**Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library
(Copenhagen)**

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

14. - 250. - 8° Ex 2

DA S-num

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130018791073

En Lænderuis-
ning aff den hellige Skrifte/
huad mand dømme skal om den
store oc gruelige Guds Bespottelse/ som
seer met Troldom/ signelse/ Manelse/ oc anden
saadan Guds hellige Taffns oc Ords
Vanbrug.

Item/ 33. Propositiones imod Trold-
dom: Der til 33. Propositiones
om Spaadom.

Screffuet paa Latine/ Aff hader/
lig oc høylærde Herre/

D. Niels Hemmingsøn.

Oc vdsæt paa Danske/ aff Rasm. Hanson.

Tu igien paa ny bekosted at prente/
oc met nogle flere/ den hellige Skriftis
Vidnißbyrd oc Exemple beprydet

Aff N. P.

ps. 31. b. 7. Jeg hader dem/ som vare paa for/
sengelige logn/ Men ieg/ ieg hober paa Herren.

Syr. 4/. 31. Forsicte sandheden indtil døden/
oc den Herre Gud skal krige for dig.

Prentet i Kiøbenhaffn/ Aar 1618.

LECTORI NOSTRO

INSTITUTIONUM

LIBER PRIMUS

DE

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

LECTORI VERÆ ET
sincerae religionis amanti, S.

B Vnftige Læfer / denne
 Vnderuffning om den
 store oc grueltige Guds
 bespottelse / som skeer med Trold
 dom / signelse / Maaelse / oc and
 den saadan vanbrug / er saare
 fornøden / vel at betracte / effo
 terdi Dieffuelen sted se oc altid
 tracter at forføre Menneskene /
 til all vrang oc falsk Tro oc me
 ning / til Troldom / Signelse /
 Maaelse / manelse / spaadom /
 oc anden saadan Guds allers
 helligste Naams oc Ords van
 brug / saa at wi maa vel beklag
 ge det alt formeget / mere end
 sanden at være / det den hellige
 Apostel Paulus / vdi sin Epi

fiel til de Epheser / i det andet
 Eph. 2/2. Capitel / vdi sin tid klager / saa
 sigendis : Dieffuelen haaffuer i
 denne tid sin Sierning i Vans
 troens Born. Item / til Timo
 3. Tim. 2/
 26. thæum i den anden Epistel /
 Cap. ii. siger hand om de Bog
 ueritæ / at de ere fangne aff
 Dieffuelen / effter hans Villie.

Thi wi formercke / dißverr /
 huor mange der lade sig lede
 oc forblinde aff Dieffuelen /
 met den for dømmelige Tro
 doms Konst / met hulleken de
 arme Menniske mene sig / stund
 dum at gavne sig self / eller and
 dre deres Venner oc Tilhænge
 re / paa Legomens vegne / stund
 dum at aiðre andre / deres wo
 uenner skade / paa Korn / quæz /
 Struct / Strøde / Spritghed oc
 hcl

heilbrede/ oc saaledis heffue sig
 selff offuer dem/ thit oc offte v
 ckun for et eeniste Ords skyld.
 Hvilcket de arme forblinde
 Menneske dog icke kunde vdo
 rætte/ eller giøre noget til/ men
 Diefuelen/ hvilcken de tiene/
 hand giør det aff Guds tillæ
 delse/ som wi faa i denne Trae
 ctat ydermere at høre. Icke
 kunde de heller tvinge oc nøde
 Diefuelen at giøre noget/ men
 hand foruender Dyene oc sind
 paa dennem/ oc lader sig at ve
 re villig for dennem/ paa det at
 hand kand føre dem i euig For
 dømmelse.

En Part' naar Gud besøger
 dem / eller deres Quag/ med
 suigdom oc Kranckhed/ oc den
 vater nogen sund/ da siye de

stax hen til Spaakoner/ som
 dem skulle spaa/ oc met deres
 gæckeri sige dem/ om de ere fors
 giort eller ey. Item/ naar oc
 huor det skal bliffue bedre met
 dem.

Somme sly til gamle Kier
 linger/ som skulle mit en traad/
 som de der til synderlig spundet
 haaffue/ om Spøndagen vnder
 Høymesse/ maale dem tuert oc
 endelangs/ oc siden met deres
 vertagne ord primsigne dem.
 Item/ naar mand faar Kaal
 desmaade/ da søger mand til dem
 der skulle skriffue for/ huilcke der
 somme skriffue et Ord/ oc some
 et andet/ somme skriffue *Calamitas*,
 some *Kalamaris*, oc an
 det saadant Gæckeri/ huilcket
 mand skal paa atskillige Tider

æde vdi sig. Some skriffue en lang remse/ at henge paa Halsen/saa som den: De ni Systre de vdrede/ de tre i Øster/de tre i Vester/ etc. En part skriffue paa Latine: *Per patris clementiam, per Filij Sapientiam, &c.* De mene/ at saadanne vedtagne ord skulle kunde hielpe dem/ i det at de enten æde dem/ eller bære dem paa sig/huilcket alt-sammen er ickun Dieffuelens Raagleri / met huilcket hand foruender Dyen oc Sind paa Solcket.

Huor mange slags signelser oc remser der brugis/synderlig paa Landsbyer/oc Riøbstæder met/naar quæg blifuer siugt/erre skøt wtallige. De der som saadant ickun aleniste bleff brugt

aff Hedninge / som intet vide
 aff Gud at sige / Eller aff de wo
 gudelige / som aabenbare staa im
 mod Gud / da vaare det ick
 saa stort Klagemaal vært / men
 nu brugis saadanne Signele
 ser / maalelser oc skriffuelser for
 Slugdomme / baade paa Folt
 oc Fæ / tijt oc offte / oc forsuaris
 allermost aff dem / som skulde
 være Christne / oc Kirckens
 Lemmer / end oc saa aff dem /
 som skulde baade met Ord oc
 Verdslig Ræt straffe saadant
 vdi andre / Huorsore at vore
 Naboer / i andre omkringlig
 gende Lande oc Nationer / tage
 Narsage at tale ilde om oss / for
 saadant Bæckeri som her brug
 is.

Naar

Naar nogen sætter sig imod
 saadan Bgudelighed/ oc siger
 den at være Synd oc vræt/ da
 veed mand saa meget at sætte
 imod: Det er/ sige de/ Guds
 Ord: Mand gjør ingen mand
 ont der med/ men hjælper Folck
 oc Quæg til deres helbrede. I
 tem/ den oc den bruger det/ vil
 maa ieg ickc oc saa. Helbreden
 er god at haffue/ Den der fat
 tis Ild/ hand leder i Asken/ oc
 meget andet saadant. Men til
 alt saadant findis Suar vdi
 denne effterfølgende Tractat:
 Det er vel Sandhed at helbre
 den er god/ Men Salighed er
 bedre/ derfor skal huer see til/
 at hand ickc forkaster sin salig
 hed/ for denne timelige helbre

de Skyld. Huo som icke met den-
ne lille Vnderuffning (dog den
er vel nocksommelig oc nøyae-
tig) lader sig nøye/ men begæ-
rer der om ydermere beskeed/
hand kjøbe sig Zauberteuffel/
Ludovici Melichij. Item/ den
Bog/ som *D. Johannes Vierus*
haffuer skreffuet/ de prestigys
Demonum, huilcken mand fins
der fal/ baade paa Latine oc
Tyske.

Til denne Tractat ere udsaa-
set tuende Disputaker / som
fornæffnde Herre / *D. Niels*
Hemmingsøn haffuer fremsæt
oc disputerit / her vdi Kjøbens
haffns *Universitet*, den ene i
mod Troldom / i huilcken der
met saa Ord befattis noget
nær

nær det samme / som i denne
 Tractat indeholdis / oc der til
 om besuærelse eller Manelse/
 huad mand der om skal acte.
 Den anden om Spaadom /
 huad mand der om de me skal/
 huad slags Spaadom der er
 nyttigt / oc huad der er skade-
 ligt / at mand her aff ocsaa
 kand lære / at beholde den spaa-
 dom som nyttigt er / oc den ræt
 bruge / oc at forskiude den som
 skadeligt oc fordømmeligt er /
 som Spaakoner / *Genethliaci*
 eller Jødsels regnere / oc andre
 saadanne bruge / aff hvilke
 der en stor Part komme offe-
 nereens med Troldfolck / Ja/
 Gud gifuet / at de icke taleder aff
 den spaadoms Aand / som den
 Pige

Actoe. 16/
16. 17. etc.

Pige vaar besæt met/ der omme
taals i Apostlenes Stærtinger.

S V D vnde oc giffue huer
Christen Menniske/ at hand icke
lader sig aff Dieffuelen bes
sulge/ huilket lettelig skee kand/
naar mand icke noget viger
fra Guds Ord/ ill Troh
doms oc Spaadoms
forsængelighed.

En

En Under-
visning aff den hellige
Ernst / huad mand som me
skal om Troldom Siuelse oc
Wanelse, etc.

S Blant andre ting/
 om en Christen/ Liff-
 icke/ oc Saliggjoren-
 dis Tro vdrætter / er
 dette icke det ringeste /
 at hun intet so: soer eller tager sig
 for Hænder / om hu icke Samuit-
 tigheden tuiler / fordi / alt det som et
 Wenniske tager sig for at giøre / ent
 hu icke Samuitigheden enten sa-
 ker vild / oc dominer wræt / eller er
 tuilactig ell. v. oc saa at det er tuert i-
 mod Samuitigheden / det dømmet
 en væisskaffen Tro at være synd: Oc
 derfor tager hun sig vare / at hun ic-
 ke skal giøre noget / om hu icke hu
 icke

Rom. 14.
8. 5.

icke haffuer Guds Ord/ som en al-
leruiffeste Regel. Hid hører det/ der
Paulus siger/ til de Rommere i det
fiortende Cap: Huer skal være fuld-
kommelig viss i sin mening/ Det er:
Ingen skal gjøre noget imod sin
samvittighed/ Ingen skal gjøre det
som hand tuiler paa / om det er til-
børligt eller ey. Denne Troens krasse
oc vdrætning skamfuter deres Me-
ning/ oc dømmet den at være synd/
hvilke der vanbruge det salige
Guds Ord / oc mest det hellige S.
Hansis Evangelij Text / i det at de
den binde oc sy i Klude/ Leer/ Spiff/
Guld/ oc anden Materie/ oc bære
den paa deres Hals/ eller andensted
paa Legomet/ paa det at de kunde be-
skermes/ oc være frei fra Dieffuelen.
Somme binde paa dem Suerdbress/
Kaarffens Tegn/ Charecteres,
vnderlige Ord/ skreffne med Rone
Bogstafue/ eller andre/ som de icke
selff kiende/ oc mene daarligen/ sig
der med at kunde beuaris fra Hug
86

Signelse oc Maanelse.

oc Slag/ Skud/ saa der icke skulle
kunde bide paa dennem / som saadant
haffue paa sig / enten Bøsse/
Pijl/ Kappier eller andet. Item/ de
Quindsolck som ere i Barns Nød/
snarlig at forløsis kunde/ som binde
saadant paa dem/ etc. Huilckes
falske mening oc vrange Tro/ der
met krafftige Beuijsninger kand i-
giendriffuis. Fordi/ de som saadant
bruge/ komme sig selff i stor vaade oc
Fald.

Først foracte de Gud/ i det at de
i deres Daarlighed/ meere acte den-
ne vrange Tro oc Affguderj / end
Guds Bud oc Befalning. Fordi-
saa / siger hand/ i den femte Mosi
Bog/ Cap. 12: I skulle icke gijre
huer/ som hannem selff tyct is ræt at
være. Item/ I skulle holde alt det
jeg biuder eder/ at i gijre der effter/
I skulle intet legge der til/ oc intet ta-
ge der fra.

Deut. 13:

6. 2.

6. 32.

Der.

2. Derneft/ gipre de dem selff en ond
 Samuittighed/ thi denne falſke me-
 ning oc vrange Tro / fiøder oc ſlar
 dennem aff een Wgudelighed i en
 1. Sa. 28. anden/ til deres euige viſſe Fald oc
 fordærffuelſe.

3. For det Tredie ſtadfeſte de denne
 falſke Tro i andre/ oc gipre dem ſtor
 Matt. 18/ ſkade met deres onde Exemple/ huil-
 v. 6. ket er viſſeligen en fiørre Synd/ end
 huer mand troer.

4. For det Fierde/ ſiele de Wren fra
 Gud / i det at de tillegge de Bog-
 ſtaffue/ der det hellige S. Hansis
 Eoangelium/ oc andre Guds Ord
 ſkreiffuis met/ nogen Krafft oc vdræt-
 ning/ met huilket de komme offuer
 eens met de wgudelige Spaakoner
 oc Troldfold. Thi at lige ſom en
 lifſactig Tro acter Guds ord at væ-
 re krafftigt/ i det at mand hører/ for-
 ſtaar oc troer det/ ſaa bekiender hun
 det ſamme icke andet at være/ end
 nogle døde Bogſtaffue / ſom intel-
 kunde vdrætte/ naar mand til Trold-
 dom

Signelse oc Mænelse.

dom oc Signelse skriffuer oc bær det paa sig.

For det Femte/ fratkalder oc bort-
tycker denne falske mening oc vran-
ge Tro/ Menniske: fra den rætte oc
sande Guds Ords brug/ som er/ at
wi skulle met et rætsindigt Hierte
troe det/ oc formedelsi samme Tro
bliffue salige. Vdi denne rætte brugs
sted/ haffuer Dieffuelen indført oc
inderpct i verden/ denne falske vran-
ge Tro oc Affguderij/ at Menniskene
skulle troe nogen forborgen oc hem-
melig Krafft eller vdrætning/ at væ-
re i de Bogstæffue/ som Guds Ord/
oc det hellige S. Hansis Euangeli-
um skriffuis met/ imod Kaaldestuge/
Forgjorelse/ Iet/ verck/ oc Dieffue-
lens Suigactighed.

5.

For det siette/ faae de Menniske
sielden aff Verden en god Affgang/
som forlade dem paa nogen Trol-
doms skriffter/ Xune Bogstæffue/
Kaarsens Tegne/ vnderlige ord/ etc.
Exempel haffue wi her paa/ i den Hi-

6.

B

stori.

Om Trolsdom/

floriske Relation, om det gruclige
Forræderi/ som to aff Kong: Ma-
nest: i Skotland/ Kong Jacob den
VI. hans Vnderfaatte/ haffde sig
fortagen mod hans Mænest: Per-
son/ huilcken er paa Danske præntet
i Kjøbenhaffn / Anno 1601. med
vor Naadigste Herris Privilegio,
At effter den Gress von *Gornic*, med
sin Broder Wæster Alexander,
haffde taget dem fore/ at formyrde
for bemelte Kong Jacob i S. Hans
by/ i Skotland/ den 5. Aug. An. 1600.
Men Gud gjorde det dog saa/ at de
to Forrædere bleffue nederlagde/ oc
effter den Gressue von *Gornic* aff
K. M. Tiener vaar hiert slucken oc i-
hiel slagen/ lod K. M. søge oc besee
hans Klæder/ om de kunde finde no-
gen Bressue eller skriffuelse/ huor ud-
aff hand kunde haffue nogen klar be-
skeden om dette forræderi/ men intel
funde de hoss hañem/ vden en tilfart-
mens her Pose/ aff Pergament gjort/
som vaar fuld med selesomme Bog-
saff.

Signelse oc Maelse.

stassue oc skriffuelse/ som mand bruger til troldom/ oc andre ord/ som de bruge til at besuærge/ vdi huilcke Bogstassue oc Skriffuelse/ som det siuntis/ hand hoffde soet hans tillid/ tænkendis/ at hand föruden denne icke kunde bliffue beskærmet/ oc derfor hand stedse oc altid hoffde baaret denne Skriff omkring met sig/ men hans jammerlige Endeligt giffuet tilkiende/ huad saadanne Skriffter kunde hielpe. Derfor huilcken som bruger denne wgdelighed oc falske mening/ hand hoffuet forkast oc forsaget troen/ er falden fra Guds Naade/ oc beuissis at være Dieffuelens/ oc icke Christi Tiener/ oc neppelig døet vel aff denne Verden.

For disse sagers Skyld vil ieg nu her beskriue et Spørhmaal/ om Troldom/ Signelse oc Maelse/ som mig er foregiffuet aff en ypperlig ædel Mand/ oc Suar der til: Huilcket Spørhmaals Forklaring oc vdegelse/ visselige er storligen fornøden/

Om Troldom/

befynderlige i denne Tid/ i huilken
Dieffuelen nu paa ny igien fornyer
sine gamle Konster/ til at formørcke
det klare Evangelij Ljus.

Spørſmaalet liuder
ſaaledes:

Om Troldfolck / det er/ de
ſom enten med Signeſe/ Ma-
neſe/ Læſning/ Tegn/ Billede/
eller noget andet / ſom der til
aff en vrang Tro brugts/ me-
ne ſig/ enten at kunde ſkade el-
ler gavne Menniſkene: Eller
oſaa de ſom noget andet bru-
ge med Troldoms konſt/ ſkulle
lidis i den Chriſten Menighed
eller ey?

Paa det at ieg rættelig/ oc uden
Bildfarelſe / kand ſuare til dette
Spørſmaal da ſiunis mig nyttelig
at være / at diſſe fem effterfølgende
Spørſ

Signelse oc Manelse.

Spørhmaal/effter huer andre/igen-
nemseis oc forklaris.

- I. Aff huem Troldom haff-
uer sin begyndelse.
- II. Om Troldom er krafftig
i sig selff?
- III. Huorsfore Gud tilsteder/
noget at vdrættis/for-
medelst saadane Dieff-
uels Konster?
- IV. Hvilcke steder i den hellis-
ge Skrifft der forblu-
de Troldom?
- V. Hvilcken en stor Synd
Troldomer?

Aff disse Spørhmaals forklaring
skal mand lætteligen kunde suare til
det fremsætte Spørhmaal.

Om det Første.

Lndog/ som Augustinus si-
ger/ oc Epiphanius vidner/
B iij at

Om Troldom/

at Zorastres/ de Baetrianers Konning/ som leffde i Ninj/ Babylons Kongis tid/ sigis at hafue været den første/ som paafant troldoms konst/ Dog alligeuel legger Methodius i sine Revolutionibus, Troldom rætteligen Dieffuelen til / at hand den skal hafue paafundet/ huilcken der gaff Cains Børn disse Konster/ Anno 340. i Jareds Tid/ som vaare den siette Mand fra Adam/ fordi-
saa/ siger Methodius: I det 3. cap. oc 40. Jareds Aar/ opstode nogle Mænd/ som vaare en ond Konstis paafindere/ wrætferdige/ oc fuld aff all Skalkhed/ aff Cains Børn/ som vaare Jobeth, Tholuscol, Lamecs Børn/ som vaare blind/ huilcken oc saa ihjelslo Cain: Huilcke Dieffuelen regærede/ oc der effter omuende dennem til all Troldoms konst. Dette siger Methodius.

Men der er ingen tuil paa/ at Dieffuelen hafuer jo optæncet disse forbaudede Konster/ at hand saaledis

Signelse oc Manelse.

dis/ met tiden/ kunde met sin onde
flanck oc Breenlighed dempe oc i-
gientkyde Guds Ords allerreeniste
Kielde/ oc vdslætte den sande Guds
dyrkelse/ oc i hendis sted indskæde
falsk Mening oc vrang Tro/ Euig
oc bedrægeri. Ja hand lod det paa-
kiende/ strax effter at Wennissen Gen. 3.
vaare skabte i Paradis/ i det at hand
gick til vore første Forældre/ oc met
sin kraaglow oc falske Betydning/
ledde dennem fra Guds Ords lydigh-
hed/ oc kom dem til at de forsagede
Gud/ oc adlydde Dieffuelen/ huor-
for de met alle deres Effterkomere/
maatte lide allerstørst straff/ oc haff-
de slet aldelis forsaret/ oc blefuet bor-
te til euig tid/ dersom Gud aff sin sto-
re Miskundhed. for sin Søns skyld/
icke haffde opræt denem/ met den ny
forjættelse/ om Quindens Sæd.

Men her skal mand met allerstør-
ste flid betæncke/ Dieffuelens onde
oc vrange effterfølgelse/ oc hans sne-
dige oc fordærffuelige Konstighed/

Huilcken der efftersfølger Gud (paa det hand kand skiule sit Suig oc be-
 drægeri) lige som en Abe/at vdspre-
 de oc forvoje sin foruende oc fordærff-
 uelige Religion/oc vrange dyrckelse.
 Fordi/ lige som Gud bruger tre red-
 skab/ til at oplære Mennicken i den
 rætte sande oc salige Guds dyrckelse
 oc tieniste/ foruden Mirackel oc an-
 dre Guddommelige Gierninger/
 met huilcke hand stadfester sit Ords
 vished. Det første Redskab er Or-
 det/huilcket indeholdis i Propheters
 nes oc Apostlenes Skriff. Det an-
 det ere Sacramenterne/ som off ere
 befalede i hans Ord/huilcke ere lige
 som nogle siunlige Prædicke-
 ner. Det tredie er Aanden / ved huilcken
 Gud er krafftig i Ordens Prædi-
 cken/ oc Sacramenternes brug. Ei-
 ge saa haffuer oc Dieffuelen / huil-
 cken Paulus kalder denne verdens/
 det er / alle Wgudelige Menniskes
 Gud/ tre Stycker / at stadfeste sin
 løgn met/foruden de optænckte Mi-
 rackel

1.
Verbum.

2.
*Sacra-
 menta.*

3.
Spiritus
 S.

Signelse oc Manelse.

sackel oc Bedrøgeri/ huilcke Pawes
 dommet vaar fuld aff. Først haffuer I.
 hand sit Ord. Derest (saa at sig) II.
 sine Sacramenter. Desaa der til sin III.
 Aand/ ved huilcken hand er krafftig
 i sit Ord oc Sacramenter.

Dieffuelens Ord er en part/ So I.
 phistiske foruendelse oc kraag low
 paa Guds Ord. En Part Menni-
 skelig paafund/ som er tuert imod
 Guds ord/ En Part nogle visse ords
 Vedteet/ som skeer aff en vrang tro/
 huilcke vedtagne Ord tilleggis no-
 gen Krafft/ i det at de skriffuis eller
 opregnis/ som mand kand see i tros-
 doms Konst.

Dieffuelens Sacramenter ere i 2.
 et eet slags / men mange/ som ere
 visse tegn/ Figurer/ Billeder/ oc alle-
 haande tingesters vanbrug/ som er
 Salt/ Jord/ Vand/ Papir/ Box/
 Traad/ Sax/ Saald/ Negle/ Haar/
 døde Menniskers Hoffuetspander/
 Tænder oc Been/ Messerij/ Døbe-
 vand/ Box aff Kirckelijus/ Jord aff

2.

Kirkegaard/Kirkensøgle 2c. Dieffuelens Aand er den / ved huilcken hand er krafftig i sit Ord oc sine Sacramenter / til deres Fordærffuelse / som lade sig lede oc driffue aff hancnem / imod Guds Ord / oc holde mere aff Dieffuelens Løgn / end aff Guds Sandhed.

Vdi disse wlydighedsens Børn haaffuer Dieffuelen sit fulde Verredomme / som Paulus siger / enddog at hans forsæt tijt oc offte aff Guds Godhed forhindris. Fordi Dieffuelen haaffuer ingen større lyst / end at hand land henlede Mennisken til Guds foractelse oc bespottelse / oc at hand i nogen maade land efftersølge Gud / vnder et Engle skin / oc der med kuldkaste Mennisken i all falsk mening oc vrang Tro / paa det at de omstier kunde yndelig met hannem forfaris / oc bliffue horte. For anden Sags Skyld tør mand icke tæncke at Dieffuelen haaffuer indført Troldoms wgydelighed i Verden / end at hand

2. Cor. 11.
v. 14.
Forasmelc
vertit in
annus.

Signelse oc Manelse.

hand met nogen fordømmelig oc
vrang Religion oc Dyrkelse/ kand
fatte Meniskens sind/ at de icke skulle
bliffue ved den sande oc salige Guds
Tieniste/ oc bliffue salige/ paa det at
hand skal icke alleene met sine Engle
kastis i den euige Pine. Thi effter at
den forgiftige Skalek oc Forræder
vel visse / sig icke at kunde tilraade
Menisken/ at slæt bortkaste al Guds
Tieniste oc Dyrkelse / sordi at alle
Meniske / end oc saa de allergroff-
ueste Folk paa Jorden/ som Cicero
siger/ haffue altid hafft nogen Me-
ning om Religionen/ huor aff de for-
staa at mand skal tiene Gud / oc det
haffde de aff Naturen/ dersfor flyde
hand til det som næst vaar / oc vdi
den sande oc salige Guds Tienistis
sted/ indskickede en falsk oc fordøm-
melig Dyrkelse oc Tieniste/ vnder
huilken all Guds Ords vanbrug/
falsk mening oc vrang Tro/ som seer
vdi Troldom/ besluttis oc indehol-
dis.

Det

Om Troldom/

Det er korteligen sagt/ om Troldoms Wgudeligheds oprindelse/ huem den begyndte/ oc i huad mening hun bleff optænckt. Nu effters følger det andet Spørkmaal.

Om det Andet.

Lsterat der nu er tilkiende giff uet oc beuist/ at Dieffuelen/ som er Wrenniskens saligheds Siende/ er alleene den rætte rod oc begyndelse til troldom/ oc all wrang Tro oc falsk Guds tieniste/ huilcken der stikker oc lauffuer alle sine Raad/ Anslag/ suig/ bedrægeri oc paafund der heden/ at hand kand kuldkaste Wrennicken (som formedelst Affgunders salde fra Gud) i euig Pine oc bedrøffuelse. Saa effters følger nu det andet Spørkmaal.

Om Troldoms Læfninger/ tegn/ Figurer/ Billeder/ oc andet/ ere krafftige i sig selff eller ey?

Der

Signelse oc Manelse.

Der til suarer ieg eenfoldigen oc
klarligen / at Troldsolck kunde aff
deres egen mact oc konst aldelis in-
tet vdrætte / fordi der er slæt ingen
mact eller Krafft vdi de vedtagne
Ords opregnelse/ Tegen/Billeder/
figurer/ Bøxbørn eller andet/Wen
Dieffuelen/met huilcken Trold-
oldck haffue giort pact / paa det at hand
kand stadseste Menniskken i Bild-
relse / da vdrætter hand meget til
Troldom / huilcket lætteligen kand
her aff beuissis.

Chaldæer, Arcader, Ægypter,
Indier, oc andre mangeslags solck/
haffue brugt Troldom / icke anderles
dis end vore Troldkoner giøre / men
det er vist / at der ere mange slags
Form oc maade til / at bruge Trold-
dom met / oc mange atskillige Ord.
Thi effterdi det Solck viste iniet aff
Christo eller hans Evangelio at si-
ge/haffde de langt andre slags Trold-
dom/ end Dieffuelens Tienere haff
off haffue / huilcke som vanbruge
Guds

Om Trolldom/

Guds Ord oc Christi Naffn/ De
hellige Evangelij Ord/ oc Buddoms
melige Sacramenter/ Daaben/ oc
Hærens Naderis Brød oc Bijn/
met huilcket de giffue tilkiende/ sig at
være ij dobbelt verre oc stemmere/
end de aff Chaldea oc Arcadia.
Fordisaa/ de Chaldeer brugte
Dieffuelens Ord/ oc onde Anders
samtale oc ord/ Men vore Trolldo-
ner misbruge bespottelige det sande
Guds ord/ oc Christi naffn/ til deres
Dieffuels squalder oc vildfarelse. De
Chaldeer hæfde ifordum Tid en
Spaadom/ til huilcken de brugte et
Saald/ lige som et vist Tegn/ eller
Dieffuels Sacrament/ saa tijt som
de vilde lede effter noget som vaar
bortstaalet. Vore Trolldoner pleye
ocfaa at bruge saadan Spaadom/
naar de lede effter noget staalet/ en-
dog de hæfue icke de same Ord i des-
res spaadom/ som Chaldeerne hæf-
de/ huilcket der vaare storligen oc al-
delis fornyden/ der som nogen mact
eller

Signelse oc Manelse.

eller krafftighed skulde være i de ord/
som der til ere vedtagne: Vore
Troldefolk bruge med Spaadommen
noget Ord/aff den halffrediesinds- ps. 50/18.
tiende Psalme/ huilcken de læse el-
ser munle offuer et saald/ saa sigen-
dis: Naar du seer en Tnyff/ da
løber du met hannem/ huilcke
Ord der i Sandhed intet giorre eller
vdrætte til det forsæt/ Fordi/ David
straffer i den sted den onde lyst oc be-
gæring i dem/ som offuer giffue deres
sald. oc effersølge dem/ som met ræt
oc vræt sancke Gods oc rigdom til-
hobe.

Her aff er det klarligen beuifelig/
at der er huercken i ordene/ icke heller
i Sacramenterne/ det er Saaldet/
saxen eller Noaelen/ som der til bru-
gis/ nogen Spaadoms Krafft/ om
det som er bortflaalet/ Men krafftent
oc vdræimnaen er hess Dieffue-
len/ huilcken met denne viff oc maa-
de gior sin Mennifken vnderdani-
ge/ at de skulle vanbruge **GDS**
Ord

Ord til deres egen fordærffuelse/
fordi Dieffuelen haaffuer ingen flør-
te lyst oc tidsfort / end at hand kand
inddriffue oc nøde Mennifken / i
mod Guds Ord / til atskillige vran-
ge Meninger / falsk Hellighed / oc
Guds Ords vanbrug. Thi det er in-
gen Salighed / vden for Guds ords
rette brug / huilcken der faar i disse
fire Stycker.

1. Det første er / at wi rætteligen aff
Guds Ord lade oss oplære / om den
sande Gud / om hans dyrdælsse oc ties-
nisse / oc om andre Stycker / som hø-
re til Mennifkens salighed.
2. Derneft / at wi effter Ordet / sætte
vor Tro oc tillid til Gud.
3. Fremdelis / at wi formedelst Tro-
en / forhaabe oc vente det som oss er
tilfagdt oc loffuit.
4. Det sidste / at wi giorre oc leffue
effter Ordet : Dersom wi bliffue i
denne Ordens rette brug / indtil en-
den varactige / da bliffue wi salige /
Men huilcken som giorr der imod /
hand

Signelse oc Manelse.

hand frister Gud/huilcken hand skal
finde paa den yderste Dag som en
streng Dommer / vden hand i tide
gior Poenitens/ oc omuender sig.

Paa det sidste beuissis oc saa her
vdaff/at Troldkoners oc Troldkar-
les trylderi/ haffuer aff sig selff in-
gen krafft eller mact: Fordi som Au-
gustinus siger/ effter at Troldol-
ckenes vedtagne ord bleffue almin-
delig aabenbarede/ da haffde de in-
gen mact ydermere/ naar mand dem
opregnede: Fordi Dieffuelen tilste-
der icke/ sine hemmelige Konster at
bliffue almindelige aabenbarede/
paa det at de Forstandige icke skulle
forstaa/huor gæckelige de ere / oc at
hand saaledis met sin Religion skul-
de bliffue bespottet oc foractet.

Om det Tredie.

Daar Menniskene høre de
Troldoms Konster/ huilcke
Dieffuelen haffuer paafun-
det/ nu at giøre skade paa Korn oc
Grø.

Grøde/ nu at fordærffue Folck oc
 Sæ/ 2c. strax spørge de: Huorfore
 Gud tilsteder hoñem saadant?
 Hui hand ick sætter sig imod
 Dieffuelen? Huorfore hand
 tilsteder/ sit Nassn i saa maade
 at bespottis iblant Mennis
 sken?

Der suarer ieg saa til: sagen huor-
 fore saadant skeer/ er strax tilrede/
 Fordi David i sin 81. Psal. v. 2. 13.
 suarer/saa sigendis: Mit Folck hor-
 de ick min Røst/ oc Israel lydte mig
 ick/ Saa lod ieg dem bliffue i deres
 hiertis foruende Anslaa/at de maat-
 te vandre effter deres Raad. Item
 Paulus/ i sin anden Epistel til de
 Thessalonicker/ i det 2. Cap. suarer/
 saa sigendis: Fordi de ick vilde
 tro Sandhed / gaff Gud dem
 krasstige Bildfarelser / at de
 skulde tro Løgn. Item/ Rom. 1.
 v. 28. Eige som de ick hulde for got/
 at

2. Thess. 2.
 v. 10, 11.

Stignelse oc Manelse.

at haffue G V D i sinde/ saa gaff
Gud dem hen i deres Sind/ som
duer intet/ at giøre de wspømmeli-
ge Ting. Men Løgn er lige saa
vel all G V D S Ords vanbrug/
imod hans Billie/ som alle Dieff-
uelens oc Menniskens paafund/
huitcke der føre oc inderpøke i Ver-
den nogen Wgudelighed oc falsk
Hellighed.

Derfore tilstedis Dieffuelen/
at giøre Mennisken Skade paa
Guds oc Liff/ saa meget som vore
Synder fortiene/ De saa meget
som G V D hannem/ til at forspø-
ge andres Tro met/ tilsteder.
Saa meener oc saa Augustinus,
der hand siger: Det er icke vnder/
huorfor Gud det tilsteder/ at de
som det høre oc see/ kunde forspøgis/
huad Tro de haffue til Gud. Denne
Sentens stadfester den hellige Fa-
der met Guds Røst/ i den semte
Mosi Bog/ xiiij. Capit. Om no-

Deut. 13,
v. 1.

gen Prophete eller Drømmere staar
 op iblant eder/ oc giffuer dig et tegn
 eller noget vnderligt/ oc det tegn els
 ler vnderlige sig kommer som hand
 saade dig om / oc hand siger : Lader
 oss gaa/ oc effterfølge andre Guder/
 da skal du icke lyde samme Prophe-
 tis eller Drømmeris ord/ Thi Her-
 ren eders Gud frister eder / at hand
 vil forsare / om i elske hannem aff
 gantske hierte eller ey/ Fordi Dieff-
 uelen vil icke andet met sine Trold-
 doms Konstler/ oc sordærffuelig swig
 oc Bedrægeri/ end at Menniskene
 som dem tilhenge/ skulle i saa maade
 met tiden falde fra det sande Guds
 Ord/ indtil saa længe de stæt oc alde-
 lis saa forsaget Gud oc hans hellige
 Evangelium/ sig selff til euig For-
 dærffuelse/ andre til allersørst For-
 argelse.

Men her imod sige nogle/paa det
 de skulle siunis at være wiise/ oc vide
 noget/i saa maade: Legomens sund-
 hed oc Karstshed er Guds Gaffue/

Signelse oc Mæntse.

oc en god Ting / derforre / om mand
den mister / maa mand i huad maade
mand kand / hende igiensøge : Oc
om Legomens Sundhed oc karstthed
er formedelst Dieffuelens konst bort-
tagen / huorsor maa mand hende ic-
ke formedelst Dieffuelens Konst i-
giensøge. Der findis oesaa de / som
sige det der meget slemere er / oc met
en wreem Mund vdgifue megen me-
re wgudelighed / til Christi Evange-
lij bespottelse. Men dennem suarer
Augustinus met disse Ord : Huil-
cken som vil haffue Salighed foru-
den Saliggjoreren / Oc foruden den
sande Bijsdom acter sig at kunde
bliffue vijs oc forstandig / hand skal
icke karst / men siug / icke vijs / men
en Gæck) arbejnde i sin Siugdom /
oc bliffue i sin skadelig Blindhed ga-
len / oc en Daare / Derforre all forsa-
ring oc vdfrittelse / oc all Helbrede
som vdkræffuis oc begæris aff Tro-
doms konst / den skal heller kaldis dø-
den end liffuet. Dette siger August.

Derfore / huilcken som haaffuer
omhyggelighed for sin Salighed /
oc det euige Liff / hand skal effter
1. Cor. 10. Pauli Raad / i huad hand givr / det
D. 31.
Col. 3 / 17. Christi Naaffn / oc aff hannem begæ-
re sin Sundhed oc Karsthed / oc føre
der til rætte skickelige Middell oc Læ-
gedom / icke friste Gud / huilcken der
tilsteder meget at skee formedelst
Dieffuelen / paa det hand kand for-
føge sit Folkis Tro / oc paa det / at
alle de som lade sig regære aff Dieff-
uelens Ord oc hans Sacramenter /
oc foracte Gud oc hans Ord / skulle
til euig tid fortabis. Icke vit det hels-
ler være / at nogen vil mene sig / at
kunde tilhenge baade Gud oc Dieff-
uelen / Jordi / Gud oc Belial haaffue
ingen Samquem tilhobe. Oc Eli-
as siger til den wgudelige Achab oc
1. Ke. 18. hans Hoffdienere / oc til det gant-
D. 21.
ske Folk : Huor længe ville i halte
paa baade Been? Er Herren en
Gud / da efftersfølger hannem / Men

Signelse oc Mænelse.

er Baal / da efftersfølger hannem.
Der foruden/effterdi at Gud er nid-
fier / tilsteder hand icke den mindste
Priete aff sin ære/ at giffuis Dieff-
uelen.

Om det Fierde.

Det fierde Spørhmaal er om
de steder i den hellige Skrifte
som forbiude Troldom. En-
dog at det nock er beuist aff det som
tilforne er omtald / at Troldom er
baade fordømt aff Gud/ Oc de som
disse Konster bruge Gud til forhæ-
nelse / ere icke værde at de skulle see
Solen/dog vil ieg opregne nogle saa
vidnißbyrd / som den forbiude/ huor
aff mand oc saa kand forstaa / huor
hadse oc vederstyggelig en ting/trol-
doms wædelighed er for Gud.

Det Første oc det andet Guds
Bud de biude strengelige/ oc befale/
at mand skal hæffue en fast tro oc til-
lid til Gud allene/ oc forbiude all
Tillid til nogen anden ting/ Der off-

uer fordomme de all Guds Ords oc
hans Naffns vanære: Du skalt
Exod. 20/ icke/ siger hand/ haffue fremmes
v. 2. 3. de Guder for mig. Du skalt icke
bruge din Guds Naffn for
fænælige.

Levit. 19/ I den tredie Mosi Bog 19. Cap.
v. 31. siger Gud: Vender eder icke til
Spaamænd/ Oc i skulle icke
spørge noget aff Togens vdieg-
gere/ at i blifue tvrene hoss dem.
Med dette Hærens Ord offueruin-
dis oc beuissis baade Troldsol. tene
selff oc de som bruge deres hielp/ at
være besmittede oc skyldige.

Levit. 20/ I den samme Bogs 20. Capit.
v. 6. Naar en Siel vender sig til
Spaamænd/ eller til dem som
vdiegge Tegn/ at hun gjør Ho-
rer i effter dem / da vil ieg sætte
mit Ansiet imod samme Siel/
oc oprycke hende fra sit Folk.

Dets

Signelse oc Manelse.

Dette Herrens Bud oc Befalning
indeholder tre Stycker. Først lærer
det/at Troldom oc Spaadom er en
pedersnyggelig Ting for Gud. Der
nest giffuer det klarligen tilkiende/at
de som bruge Troldoms Konst/ ere
Aandelige Hoerkarle oc Horer. som
de der vige fra G V D/ deres rætte
Husbonde / til den allerstemmiste
Hoerkarl/ som er Diabuelen. For
det Tredie siger Gud klarligen/ at
hand vil tage oc oprycke bode Trold-
folkene selff / oc dem som bruge des
res Raad oc Gierninger / fra sit
Folk. Oc det formedelsi Dffrighe-
den.

1.

2.

3.

I den femte Mosi Bog 18. Cap: Deut. 18.

v. 10, 11.

Der skal icke være nogen
Spaamand eller Daguellere/
eller nogen som acter paa Jus
leskrig/ eller Troldkarle / eller
Manere/eller nogen Sandse-
gere/eller Tegns vdeleggere/els

S v

ler

ler nogen som giør Spørſmaal til de Døde. Thi at huo som ſaadant giør / hand er en vederſtyggelighed for HErren / oc for ſaadan vederſtyggelighed bortdriffuer HErren din Gud dem bort fra dig.

Exod. 22.
v. 18.

I den anden Moſi Bog 22. cap. Du ſkalt icke lade Troldkoneſſue. Denne Loug taler derfor ſaa om Quindeligh / fordi at altid / oc i alle Land / haſſue Quinderne været mere tilbøvelige til den ſynd / end Mændene : Lige ſom det oc ſaa i dette Rige beſindis.

Med diſſe / den hellige Skriffteis Vidniſshyrd / beuiſſis nock / at all Troldoms Konſt oc vrang mening / i huor læt hun ſumis for Menniſken / er et ſtort vederſtyggeligt Affgaderi / oc en fraſaldelse fra den ſande Gud.

Der foruden / Alle de Vidniſshyrd

Signelse oc Manelse.

byrd i den hellige Skriffte / som for-
dømme Affguderij / de fordpømme oc
saa Troldom.

Om det Femte.

Dette / som nu tilforn sagde
er / forstaaes oc saa / huor stor
en Synd Troldom er. Fordi/
Troldom / i huor læt den siunis / er
intet andet / end den sande Guds
fornectelse oc forsuerrelse / En
wreen Hedenskt oc Dieffuels
falsk Hellighed / Evangelij for-
uendelse / En Pact met Dieffo-
uelen / Den Christelige Troes
nectelse oc affsigelse. Met saa
Ord at sige : Det er at forsage den
sande Gud oc hans Ord / oc tilhen-
ge Dieffuelen / oc hans Suig oc be-
drægerij / De saa aldelis bliffue en
Dieffuel aff et Wenniske.

1.
2.
3.
4.
5.

Siens

Biensuar til Spørfs
maalet.

Szensuar til det fremsætte
Spørfsmaal/ kand lættelige
tagis aff det som nu er sagt.
Fordi/ huad er wtlibørligere/ end at
lide den i den Christen Menighed/
oc i Menniskens Samquem/ som
met Troldom oc falsk hellighed / be-
staar oc bekiender sig/ at være Guds
Fiende? Jeg veed vel/ at de som haf-
ue vndergiffuet sig saadan Dieffuels
tjeniste/ de mene oc sige langt anders
ledis. Men dennem suarer Paulus/
saa sigendis: De sige vel at de
kiende Gud/ men de necte han-
nem met deres Gierninger/ effo-
terdi at Gud hassuer Beders
stnggeltighed til dem/ oc de ere
wdueltige til alle gode giernin-
ger.

Derfore skulle de ingenlunde li-
dis i den Christen Menighed / som
van-

Signelse oc Mænelse.

vanbruge Guds Naffn til nogen
Troldoms besucærelse/huad heller de
sige sig der med at ville gigre Gavn
eller skade. Fordi at wi hassue icke
saadan en Gud / som imod sit eget
Ord/imod sin ære/imod Evangeli-
um / kand forsuare saadan Dieff-
uels Ugudelighed/ til Menniskens
skade.

Derfore maa oc skal Verdslig
Dffrighed/ effter Guds Loug/ i den
anden Mose Bog 22. Cap. Exod. 22.
v. 18. Du
skalt icke lade nogen Trolkone
lessue. Item/effter Keyserlougen
in Codice, ocsaa effter vor Danske
Loug/ Ja med saa Ord at sige/ effter
alle Jolckes Seduane (om de ellers
rætteligen ville forestaa det Embed/
som dennem aff Gud befalet er) brus
ge Hærens Dom imod saadanne
Guds Bespottere/oc strengelige see
til Trolkarle oc Trolkoner/oc ta-
ge dennem aff Verden/at Hærens
Naffn icke formedelsi dennem skal
bespottis. Huo.

Om Troldom/

Huosomheldst der imod givr/ en-
ten aff Viskundhed/ hand skal vide/
at det er en grum Barmhertighed/
som sparer nogle saa onde/ til man-
ges skade oc Fordærffuelse/ eller for
Persons anseelse/ eller for Pennin-
ge/ hand skal vide sig at offuertræde
den Regel/ som alle Dommere er aff
Hæren forskreffuen/ oc derfor falde
i Guds Haand/ oc bliffue skyldige i
den samme bespottelse. Fordi hand
icke alleeniste tager fremmede Syn-
der paa sig/ for huilcke hand oc saa
bliffuer skyldig for Gud/ oc acter
Guds Ord for intet/ Men hand oc
saa/ som en wtro Hyrde/ oc wsket-
sommelig Menighedens forsørger/
met sin forfømmelse/ oc sit Embedis
forladelse/ tilsteder sine Vndersaat-
te/ at fly til Dieffuelens Lære/ huil-
cket er den grummiste Sierning/ der
nogen kand tæncke.

Derfore skal Verdslig Offrig-
hed/ lige som alle Guds hellige Buds-
ords Boetere/ saa megit den vduor-
tis

Signelse oc Wanelse.

tis Lydactighed er anrørendis/ med
all hellig midkierhed straffe all Guds
naffns bespottelse/ oc legge vind paa
at de kunde være deres Underfaat-
tes Spynel/ til all dyd/ Gudsfrytigi-
hed oc Velighed / paa det at Un-
derfaattene/ som giffue act paa dem/
kunde haffue et ærligt Lefnis effter-
siun/ huilcken de maa tryggeligen til
Guds ære effterfølge.

Denne paamundelse haffuer ieg
nu saa ladet vdgaa/ paa det at Offs-
righeden icke daarlige skal handie
noget / oc icke vdstyrte wskyldigt
Blod/ til deres egen Fordærueelse/
spænd de suldkommelige saa offuer-
hørt/ vdgranstet oc forfaret Sogen/
oc paa det de icke aff nogen sonder-
lig Affect eller begæring/ Wien aff
Nætferdigheds kierlighed skulle bru-
ge/ icke deres/ men Hærens Dom/
paa de skyldige.

Dette er det/ som paa denne Tid
indfalder/ om det fremsætte Spør-
maal/ en anden Tid vil ieg/ om det

te icke siunis nock at være/ det sam-
me ydermere forklare.

Om Diefflema-
nere.

S Er paa siøde sig ocsaa hine
Diefflemanere / huilcke som
mene sig formedelsi nogle ved
tagne Ords opregnelse at kunde ud-
driffue Dieffuelen / eller ocsaa at
gøre Ormes Forgiffte til intet. For-
di denne S. Povelis Sentens er sta-
dig oc wraggelig: Bogstaffuen slar
ihiel/ Men Aanden gør leffuendis/
fordi den hellige Skriff/ i det mand
den troer oc legger paa Hiertet/ er
det en salig Lærdom/ Men i det at
hun opregnis / læsis eller Skriffuis/
foruden en liffactig Tro/ er det icke
en død Bogstaf oc slar ihiel/ oc det
icke aff sig selff eller sin egen Natur/
Men for Men skens skold som van-
bruge Bogstaffuen. Derfor/ lige
som ieg visseligen troer oc acter/ at
Det

2. Cor. 3.
v. 6.

Signelse oc Mæntse.

det er Troldom/ om nogen tæncker sig at kunde vdiage Dieffuelen/ med nogle vedtagne Ords krafft/ i huad somheldst Ceremonier eller Tegnmænd der til bruger: Eige saa siger ieg det at være Gudeligt/ oc en siert Aands Vidnißbyrd/ om nogen formedelt Troen oc Guds paakaldelse/ offueruinder Dieffuelen/ oc vddriffer hannem aff sin Bolig.

Dette regner ieg iblant de vnderlige Gierninger / med huilcke Gud vndertiden beuffer sin næruerelse/ Eige som det i fordum tid skede i Jødeland/ oc der effter i den første Christi Kircke. Men at tillegge Nagelse/ eller Papiistisk smørelse / eller nogen Guds Ords Tieneris orden/ denne krafft/ det er slæt Gæckerij / Effterdi at det er en brendendis Troes besynderlige Gierning / oc icke noget Wienniskelig Stats eller Ordens vdræctning.

D

DM

Om Kaarffens Tegn.

SEr foruden siøde sig oc saa
 imod troens Natur/ de sou
 tillegge Kaarffens tegn/ ens
 ten tegnet med Singre/ eller skreff-
 uet/ eller gjort aff Træ/ eller anden
 Materij/ nogen krafft imod Sing-
 dom/ eller imod Diefuelen/ Fordi/
 Figurer eller tegn ere icke krafftige/
 huercken aff Naturen/ icke heller aff
 Guds ordning oc skick. Dette tegn
 haffuer oc ingen forjættelse.

Derfore er det aldelis wehristelige
 oc wgudeligt/ at tillegge Kaarffens
 Tegn nogen forborgten Krafft eller
 maect.

Her maatte nogen si: Er det
 da icke tilbørligt/ at et Gudfryctigt
 Menniske betegner sig med Kaarff-
 sens tegn? Waa mand icke haffue
 Kaarffens tegn gjort eller skreffuit?
 Svar: Det er tilbørligt/ med saa
 skæl/ at misbrug oc vrang tro er bor-
 te. Det er tilbørligt/ om du bruger
 Kaarf-

Signelse oc Manelse.

Kaarffet lige som et Felttegn/ som
skal paaminde dig om Christi seyer-
uinding. Det er tilbørligt / om du
haffuer det Kaarff i fieden for en
Christen Ridders løsen eller Felt-
tegn/ med huilket du bekiender oc bes-
staar dig / at være Dieffuelens oc
hans Lemmers Fiende/ huorfore ieg
ingenlunde forbiuder det hellige
Kaarffis tegn at indtrycke i Bryns
Ansiet oc Bryst/ naar de døbis / med
saa skal / at det skeer alleniste til den
iminduelstis tegn/ ved huilken de i
Daaben suerge den kaarffesse Chri-
sto / oc loffue sig at ville stride vnder
hans Fennicke. Det er tilbørligt/
om du sætter Kaarffens tean for di-
ne Øyen / lige som den Christelige
Lærdoms amindelse/ om du haffuer
det som Christi pnis hukommelse/
om du opreyser det som en Triumph
oc Seyeruindingis tegn/at Dieffue-
len er offuervunden.

Tuert imod / er det wt tilbørligt/
at opreysse noget Kaarff / for huil-

D ij Act

¶ Det du skulde nedfalde oc tilbede/
 fordi det strider klarligen imod det
 første Bud/ oc imod den Bøn/ som
 oss er forskreffuen aff vor *H E X X E*
 Christo. Det er icke tilbørligt/at du
 tillegger Kaarffet nogen krafft/imod
 siugdom eller Dieffuelen. Det er icke
 tilbørligt/ at mand for noget
 Religions eller Guds tienistis Skyld
 bær Kaarff paa Klæderne/ som et
 slags Munkke giøre/ fordi dette er
 altsammen besmittet med falsk Hel-
 ligheds Smitte. Men at nogle aff
 de hellige Fædre/ Augustinus, E-
 piphanius, oc Athanasius, siun-
 tis megit at tillegge Kaarffens tegn/
 det skal ræt forstaaes/ effter de maas-
 der/ som ieg nu her haffuer opreg-
 net.

Der foruden synde de oc saa her
 vdi/ som tillegge vjet Vand/ vidde
 Liuf/ vjet Salt/ Chrifne/ Papistisk
 Smørælse/ Papistisk Olie/ oc an-
 dre falske oc gæckelige Papistiske Ce-
 remonier/ nogen krafft imod Guds
 Ord.

Signelse oc Manelse.

Ord. Fordi de som det gisre, de icke
 alleeniste friste Gud/ Men de ocsaa
 bruge det/ for huilket en liffactig oc
 saliggigrendis Tro aldels forskre-
 ckis oc forsærdis. Thi dette er Tro-
 ens Kest: Dit Ord er mine Fod, Psal. 119.
 ders Lycte/ oc mine venes Liv. D. 105. Jeg
 hæfde foret oc sæt mig for / at be-
 uare dine Rætsferdigheds Domme.
 Ja, dette er Troens rætte art, at den
 icke søger hielp hoss Troldfolck, Si-
 gnekoner/ Spaamænd/ eller andre
 Satans Lemmer. Den icke met
 Saul/ 1. Sam. 28. v. 7. søger raad
 hoss Spaakoner i Endor. Icke met
 Ahasia, 2. Reg. 1. v. 2. hoss Baal-
 sebug/ den Fanden i Ekron / Men
 langt heller met den gode David/
 hoss den leffuende Gud i Himme-
 len/ Psal. 120. v. 1. Jeg holt mig til
 Herren i min Nød / ieg raabte/ oc
 hand bønhrde mig. Met Esaia/
 Esa. 26. v. 17. søger Herrens An-
 siet. Met Josaphat sigendis/ 2.
 Par. 20. v. 12. Bore Dyen ere til dig
D iij Her.

Om Troldom/

Herre. Bede til Herren met Eze-
chia/ Esa. 38. v. 2. Saa vende Eze-
chias sit Ansiet til Beggen/ oc bad
til Herren. Met Ephraim sigendis/
Hos. 6. v. 1. Kommer / oc lader off
vende til Herren/ Thi hand haff-
uer spnderreffuet/ oc hand skal læge
off/ Hand haffuer slaget / oc hand
skal forbinde off.

Den søger Herren met den Kon-
gelige Mand/ Joh. 4. v. 48. Met
Hoffuismanden Matth. 8 v. 6. Oc
met den Cananeiske Quinde raaber
Matth. 15. v. 22. Ah Herre/ Da-
vids Søn/forbarme dig offuer mig.
Item / paakalder Herren allene i
Nøden/ effter befalningen/ Psal. 50.
v. 15. Paakald mig/ etc. Esa. 55. v. 1.
2. 3. Matth. 11. v. Troen veed oc
vel mand kand icke baade søge hielp
oc Raad vnder Raarssel / hoff Gud
oc Dieffuelen / 1. Reg. 18. v. 21.
Matth. 6. v. 24. 2. Cor. 6. v. 15.
Derfore / effterdi at en rættkaffen
tro intet bruger eller forsøger imod/
eller

Signelse oc Manelse.

eller foruden Guds Ord/da skulle de
Gudfryctige fly all troldoms veder-
styggelighed/ oc Papistiske besuerel-
ser oc manelser/ lige som Pestilens oc
Sorgiffit/ oc skulle lade sig syre oc le-
de aff den Himmelske Lycte/ som er
Guds Køst/ huilken er giffuen ved
Propheternes oc Apostlenes skrift.

Den Almættigste Gud/ vor
Herrens Jesu Christi euige Fa-
der/ som oss ved sin Søns død
oc Pijne hassuer vdfriet aff
Dieffuelens Rige oc Tientste/
oc kaldet oss til den rætte Indig-
hed oc sande Guds Tientste/
giffue oss Naade/ at wi kunde
aff den Himmelske Køst lade
oss lede/ oc aff gantske maect oc
Formue/ imodstaa/ fly oc
fly/ all Dieffuels Troldom
oc Besuerelse / met anden falsk
Hellighed oc vrang Tro / oc

Om Troldom/

beuare oss alle vdi sit Naffns
fryct/ bekiendelse oc paakaldelse/
paa det wi maa vndgaa
Diefuelens Rige/oc met Gud
Fader / Søn oc hellig Aand/
lessue salige til euig tid/ huilse
cken være ære oc mact/ fra
euighed til euighed/
A M E N.

PRO.

PROPOSITIONES.

Imod Troldom/oc Dieff
uiens / oc andre Creaturs
besuærelse oc Manelse :

Gremsatte i en Disputatz,
Aff

D. Niels Hemmingson/
vdi Martio, An. 1569.

1.

Lsterdi Gud vil alvorligen oc
strengeligen / at hans Ruffn
skal helliggioris iblant Mens
nistene/ oc vdræffuer aff alle Men
niste/ Kundskab/ Tro/ Haab/ oc gier
ning effter sit Ords Regel : Da for
dømmer hand all sit Ruffns oc ords
vanbrug/ oc truer dem alle met ewig
Straff/ som det vanære oc mis
bruge.

2.

Men fordi/ Dieffuelen er den
Christen Kirckis Fiende/ sunder
D v hand

Hand der allermest effter/ at Guds
 ords oc Naffns misbrug fand huer
 dag / jo meer oc meer vore iblant
 Mennifcken. Thi met faadan mis-
 brug legger hand vind paa/ lige som
 met en Krigs ryfning / at vndergrafs-
 ue oc nederbryde den Christen Kir-
 ckis Mure.

3.

Her aff kommer det / at Dieffue-
 len gior sig saa lydig oc villig for
 faadanne daarlige Mennifcke / som
 misbruge Guds Naffn oc hellige
 Ord til Troldom / signelfer oc ma-
 nelfer.

4.

De endog det er forfreckeligt at
 tænce paa / at Dieffuelen skal bruge
 saa store tyranni imod Mennifckens
 Rign: Dog er det mere forfrecke-
 ligt / at tænce paa Guds rætferdige
 Brede / som tilfleder Dieffuelen / at
 bruge faadant Tyranni.

5.

Men Aarsagen til faadan Guds
 tilla-

Signelse oc Manelse.

tilladelse/ giffuis tilkiende aff Apo-
stelen S. Povel/ til de Thessalonicker/ 2. Thes 2.
k. 11.
i det andet Brevs 2. Cap. Gud/ si-
ger hand/ skal sende dem krafftige
Bilddfarelser/ at de skulle tro Løgn/
paa det de skulle alle bliffue dømde/
som icke tro sandhed/ men samtycke Rom. 1.
vrætferdighed.

6.

Disse Dieffuelens krafftige vild-
farelser oc Bedrægeri/ bearbe oc in-
deholde alle Konster oc Beye/ med
hvilke hand enten forkrencker Guds
ord/ eller oc misbruger det/ til Guds
bespottelse/ oc deres Fordømmelse/
som aff Dieffuelen forlevis oc be-
dragis.

7.

Denne Guds Raffns oc Ords
allerslemmiste oc wuærdigste van-
brug/ kand mand see vdi Troldoms
konst/ signelser oc wgudelige manel-
ser.

8.

De endog at Sathan i sandhed
icke

Om Troldom/

icke fand tuingis / huercken med
Troldom/ betegnelse/ eller vedtagne
besuærelser: Dog alligeuel lader den
bedragelige Aand / som hand imod
sin Villie nødis til at giøre det/ der
hannem aff Troldsolet oc Manere
biudis oc befalis.

9.

De haffuer Sathan disse Aarsa-
ger/ huorfore hand er Troldsolet oc
Manere lydig / huilcke med rætte
skulde fratrænge alle Mennecke / at
de icke saa daarlige skulde vndergiff-
ue sig Dieffuelen/ til Guds bespots-
telse.

10.

Den første sag er/ fordi Dieffue-
len vel veed/ at Guds Naamn oc Ord
vanæris aff ingen ting mere/end aff
Troldoms wgudelighed.

11.

Den Anden / Det er Dieffuelen
et herligt oc lystigt Spectackel / at
hand seer Mennecken/ som aff han-
nem ere lærde oc bedragne/ at forac-
te

Signelse oc Manelse.

te Guds aabenbare forbud / oc forsage Troen. Thi at effterdi Guds Ord er Troens Regel / da kand det icke skee / at Troen kand bliffue bestandig / huor som hendis Regel bliffuer borte / eller hensparris til Guds vanære.

12.

Den tredie Sag giffuis tilkiende hoss Matthæum i det sierde Capit. ^{3.} Matth. 4. at Dieffuelen slunder effter / at menniskan skulle søge andre middel / til at bekomme Velsøert oc ære / end Gud haffuet ordineret / Det er : Hand hendriffuer Menniskan / at de fordrisste sig til at corrigere oc mestre Guds Ordning / huilket er i Sandhed en gruelig Guds fristelse. ^{8. 9. 10.}

13.

Det er Guds ordning oc skick / at Guds Naffn oc Ord skulle tiene til / at opbnage Christi Rige / oc at berede Menniskens Salighed : Imod denne Ordning giøre de aabenbarlige / som misbruge Guds Naffn oc Ord
til

til Troldoms w gudelighed/ ved huilcke
 Dieffuelens Rige opbyggis/ op-
 holdis/ stadfestis oc forfremis. Hvad
 Land være Dieffuelen mere tack-
 nemmeligt.

14.

Jeg taler intet om det Hedenske
 Galenskab/ Jeg taler intet om den
 fordomde/ vrange Tro oc mening/
 Jeg taler intet om den pact de giøre
 med Dieffuelen/ Jeg taler intet om
 Dieffuelens dyrelse oc Tieniste/
 aff huilcke Dieffuelen saare frydis
 oc glædis/ huorsore det icke er vnder/
 at hand giør sig saa tienstactig for
 Kierlinger/ Troldkoner oc Trold-
 karle.

15.

Men paa det at Gud kunde aff-
 uende saadan sin Wanære fra sit
 Folk/ som vaar for medelst Hedensk
 vanhellighed foruendi vdi Egyp-
 ten/ gaff hand sin Loug om Trold-
 sold oc Wanere/ at skulde tagis aff
 Verden. De ere derfor Keyserlige
 oc

Signelse oc Mænelse.

oc Kircke Louger oc Statuter / som
ere vdgiffne imod denne forskreckeli-
ge Guds bespottelse / værde at holde
aff oc loffue.

16.

Thi de skulle ingenlunde sidis i
blant Menniskene / som til Trold-
doms besuerrelse oc Mænelse van-
bruge Guds Naamn oc Ord / saa som
de der mene off at haffue saadan en
Gud / der forsuarer den Wgude-
lighed / som hand selff haffuer for-
dømt.

17.

Hvad slags Troldomme som i
gammel tid haffue været brugt / oc
huorledis de brugtis / lader ieg der-
for staa tilbage / fordi det er bedre at
intet vide der aff / end at videt oc spø-
re det til Luuset.

18.

Det er vist / at Dieffuelen som en
Abe effterfølger G V D / til at op-
rette oc stadfeste sit Rige. Thi li-
ge som Gud 1. ved sit Ord / 2. Saa

GA.

eramentet/3. Mirackel/oc 4. Aand/
oprætter oc forfremmer sit Rige:
Saa bruger oc saa Dieffuelen/ 1. sit
Ord (naar hand formedelst van-
brug / gior Guds Ord til sit Ord)
2. Sine Sacramenter (det er tegn/
Billeder/Bøner/Haar/oc andet bes-
dræger.) 3. Sit Raagleri vdi ste-
den for Mirackel/ 4. Oc sin Aand/
ved huilcken hand er krafftig i trold-
folckes/Signerens oc Maneres røst.

19.

Men paa det at ingen skal beskuf-
fis med dette Ord/ Adiurare, det
er/ at mane eller besuerge/ skal mand
vide/ at det haffuer mange merckel-
ser.

20.

Først / bemercker det saa megit/
som eenfoldeligen at suerre/ eller no-
get med en haard Eed at siadfeste.

21.

Dernest/ bemercker det at mane
eller besuerge/ at vdrætte oc forskaffe/
at

Signelse oc Manelse.

at en anden skal suerge / oc met sin
Eed loffue oc tilsiige noget.

22.

For det tredie / mercker det i Al-
mindelighed / nu at befale oc blude
noget / ved Guds Naffns myndig-
hed : Nu at bede noget / at hand for
Religionens oc Guds fryctis skyld /
skal enten gipre eller lade noget.

23.

Herudaff kand besluttis / at Be-
suerrelse / naar den skeer / til at besuer-
ge oc mane Dieffuelen / da styckis
oc sydis hun paa hans Tro som
besuær. Men naar den brugis til at
mane Mennisten / da henger besuer-
relsen enten paa hans myndighed
eller formanelse / som besuær oc ma-
ner.

24.

For det Fierde / bemercker det for
Trolsdold / at tilnøde Dieffuelen /
eller andre Creatur / formedelst no-
gle vedtagne ords opregnelse frasse
(til huilcke de legge nu nogle tegn /

Ⓔ

nu

Om Troldom/

nu andet Bæcker) at givre det de
dennem besale.

25.

- Men paa det mand skal vide / at
wi icke fordomme all besuerrelse: skal
mand acte / at der ere trende slags be-
suerrelse / som er Divina, Det er/
1. Guddommelig. Magica, det er Trold-
2. oms. De Adiaphora, det er mid-
3. del / den som er baade ond oc god / eff-
ter som hun brugis.

26.

Guddommelig besuerrelse kalder
jeg den / med huilcken mand forme-
delst Christi Naaffn / oeen stadig Til-
lid til hannem vddress Dieffuelen i
den første Kircke. Thi det hialp den
tid megit / til at lære menniskan Chri-
sti Naact / oc at stadfeste Evangelij
viffhed.

27.

Saadan Besuerrelse brugte dog
huercken Christus eller Apostlene /
Men andre Gudtryctige / som haff-
de mindre autoritet oc anseelse.
Thi

Signelse oc Manelse.

Thi lige som Christus aff sin egen
inact oc Myndighed trefoldelige
bød oc besøel Dieffuelen at vdsare
aff Mennisken / Saa gjorde ocsaa
Apostlene aff Christi Myndig-
hed.

23.

Vdi Apostlenes Gierninger /
i det sextende Capit. siger Paulus
til den Spaadoms Aand / som
vaar indfaren i en Pige : Jeg biu-
der dig i Jæsu Christi Naam / at du
sar vd aff hende : Men haffde det
været en Exorcist, eller Trold-
manere / da haffde hand saa sagdt :
Jeg maner dig ved Jæsum Chri-
stum / at du vdsar aff hende / Det
er : Jeg biuder dig ved Christi myn-
dighed / oc den Fryet du haffuer for
hans Mact / lige som Christus
bød dig det selff / at du vdsar aff
hende.

Actor. 16.
v. 18.

29.

Troldoms Besuerrelse eller
Manelse er / naar Exorcister eller
E ij Trold

NB.

Troldemanere / mene sig at kunde/
 formedelst nogle vedtagne Ords
 Krafft / oc andre Ceremonier / nøde
 Dieffuelen eller andre Creatur til/
 at giøre noget. Saa som / naar Hug-
 orme oc Snoge besuerris oc manis/
 at de skulle holde deres Edder oc for-
 giffte hoff sig / oc ick giøre den no-
 gen skade. som tager paa dem / oc bær
 dem / Men skulle siunis lige som de
 leegte met dem: Men i det at den
 onde Aand beuarer Menniskens Les-
 gome wskade / da dræber hand oc i-
 hielstar Sielen / met aller skadeligst
 Forgiffte.

30.

Adiaphoram, eller middel mas-
 nelse / oc besuerrelse / kalder ieg den/
 som kand brugis baade ilde oc vel/
 huordan ieg dømmet den at være/
 som brugis vdi vore Kircker i Bør-
 ne Daaben.

31.

Thi dersom hun brugis alleeniste
 til / at giffue tilkiende / huordanne
 Mens

Signelse oc Manelse.

Wenistkens Bilkor ere / foruden
Christi Naade / oc huordant Wen-
nistket bliffuer ved Christi Naade, da
Landingen met skæl sordomme hen-
de / Efferdi at hun paaminder / baa-
de om Lougens Dom / imod dem
som icke ere forligte met Gud / Oc
om Evangelij naade / i dem som ind-
podis i Christo / formedelst Daaben.

32.

Men dersom hun brugis saa som
i Pawedomet / met blæfelse oc Chri-
stne / at vddrissue Dieffuelen met /
huileken de meente i sandhed at bo
vdi Wenistket / da skeer det icke soru-
den aabenbare Wgudelighed oc
daarlighed. Thi huercken boer Dies-
uelen i de Christne Forældres Børn /
Thi de ere deelactige i den Pact som
Gud gjorde met vor Fader Abra-
ham : Icke gipre heller Christi Ties-
nere Mirackle paa denne tid / sordi
Mirackle skulde ickun vare til no-
gen tid.

1. Thef. 5.
k. 27.

Det er oesaa en middel manelse
 oc besuerrelse/ som skeer naar et men-
 niske maner et andet/ thi hun er god/
 dersom hun kommer aff en god sag
 oc mening/ oc strecker sig hen til en
 god ende; Saa som Paulus maner
 oc besuer de Thessalonicker/ at den E-
 pistel som hand skreff til dennem/ skal
 læsis for alle Brødre. Men hun er
 ond/ dersom hun skeer daarlige / aff
 en ringe Aarsage/ oc da dømmiss oc
 straffis hun som en lætferdig Eed.

Spørhmaal.

Om Raarssens tegn/ Billeder el-
 ker andre Figurer/ som gipris aff vox
 eller anden Materie/ ere krafftige i
 sig self/ eller ey?

Et Andet.

Judic. 16.
k. 19. et
22.

Om Samsons Haars affragels
 se skilde hannem ved sin styreke: Oc
 om samme Haars opueryt fynde
 hannem sin krafft igen/
 eller ey?

PRO

PROPOSITIONES.

Om Nyttig oc skadelig
Spaadom / om tilkommende
ting/ iblant huilke der indferis en
tryg maade/ huorledis mand skal
foruente det som see skal.

Fremfattede i en *Disputatz*,
Aff

D. Niels Hemmingsøn/
vdi Junio, Anno 1569.

1.
Det er fornøden behoff / at
den Christen Kircke rætteli-
gen oplæris oc vnderuissis/
om nyttig oc skadelig Spaadom /
om tilkommendis hendelse/ paa det
hun icke enten skal tryggeligen for-
acte de nyttige oc lofflige Spaa-
domme / eller aff en vrang Tro oc
Mening indusffue sig i skadelige
Spaadomme / Gud til foractelse / oc
sig selff til fordoymmelse.

2.

Men paa det at mand kand ræt
gøre forskæl imellem nyttige oc ska-
delige Spaadomme/ da er det saare
fornøden/ at giffue act paa deres
Aarsage oc oprindelse / aff huilcke
mand ræt lærer/ at dømmes om dem
oc deres vissighed.

3.

Saa haffuer da all Spaadom/
eller kundskab om tilkomende Ting/
sin oprindelse/ enten aff Gud/ vden
middel/ eller aff naturlige ting/ eller
aff andet/ det er/ enten aff Dieffues
len eller aff Mennisken.

4.

Spaadom eller Kundskab om til-
kommende ting / haffuer sin oprin-
delse aff Gud / naar hand ved sin
indskydelse / eller vdi andre maade/
aabenbarer mennisken det som kom-
me skal. Oc denne Kundskab kaldis
Prophetisk.

5.

Oc er denne Prophetiske Kund-
skab

Signelse oc Manelse.

skab oc Spaadom derforre viss oc fast/
oc værd at tro/sordi den kommer aff
Gud / huilcken der aff euighed seer
alle tilkommende ting/ lige som de
næruærendis.

6.

Denne Prophetiske Spaadom er
saare nyttelig / saa som den der be-
segler oc stadfester den Christen Kir-
ckis Lærdoms vissshed for Menniskene.

7.

Thi naar Menniskene see/ at det
gaar for sig / oc fuldkommis / som
Prophetierne haffue lang tid tilforn
spaad oc tilkiende giffuet/ stadfestis
de om Gud / aff huilcken saadan
Spaadom kommer/ oc troe visseli-
gen/at den Lærdom som Propheter-
ne fremsætte/er Guds Lærdom : bes-
synderlige / effterdi den stadfestis
1. Med Guds mangfoldige aaben-
barelse. 2. Mange Tertegn. 3. Mo-
se/ Propheternes/ Christi oc Apost-
lenes cendrectighed. 4. Den Chri-
sten Kirckis beuarelse / vdi saa store

E v

Dieff.

Dieffuelens oc Menniskens storm
oc modstand. 5. Oc mee Sandheds
Befeyling / som skeer ved den Heli-
g Aand/ vdi de Gudsfreytiges hiers-
ter.

8.

Den Spaadom eller Kundskab
om tilkommende ting / som haaffuer
sin oprindelse aff naturlige ting/ skø-
der sig paa Prognosticis oc Pra-
cticker/ det er tegn/om huilcke mand
kand dømmes om tilkommendis hen-
delse.

9.

Disse Prognostica oc Tegn/aff
huilcke mand dømmes huad som skee
skal/ ere trende slags/ (for hues at-
skillighed deres visshed oc saa er at-
skillig) som er τεκμήρια, det er/ visse
oc faste Tegn/ εικῶνα, det er/ løse oc
ringe tegn/ oc erraticā, det er hues
gendis oc vsladige Tegn.

10.

Det første slags/ som kaldis τεκ-
μήρια, det er visse oc faste Tegn/ de
giff

Signelse oc Manelse.

giffue viss oc wraggelig beuifning
oc Kundskab/ oc ere saadanne sager/
som forarbejde oc vdrætte effter na-
turlig laab/ oc fremdrage skadelige oc
altid deres vdrætning.

11.

Dette slags Spaadom kaldis for
sin stadigheds oc vifsheds skyld apo-
dictica, det er / det som haffuer w-
raggelig beuifning. Ved den kunde
Mathematici oc Stiernekundige/
foruden vildfarelse/ tilforn sige til-
kommendis Formørkelses / i Soel
oc Maane. Huor aff det er aabens
bare/huor lofflig den Lærdom er om
Himmelens laab / naar den icke
vanbrugis.

12.

Denne viffe Spaadom er der til
nyttelig/at wi kunde kiende Gud at
haffue skabt alting/ huilken der med
viffe Lower styrer oc regerer den
deylige Himmel. Wi skulle bekien-
de/ dyrcke oc prise hannem/ saa som
Paulus lærer/til de Rom.i det 7 cap. Ro. 1/20.
Der.

Derfore sigis om Gud i Apostlenes
Sierninger/ at hand lod sig icke blif-
ue uden Vidniſshyrd.

13.

Det andet ſlags tegn/ ſom kaldis
αικασια, det er/ løſe oc ringe Teqn/ de
giſſue ingen viſſe oc wrygelig beuiſſi-
ning oc Kundſkab/ Men icke un giette
til/ oc ramme dog alligeuel tiſt oc off-
te ræt/ thi det ere Sager/ ſom icke al-
tid oc ſtadelige fremdrage deres vd-
rætning/ huor vdaff det ſkeer/ at de
yndertiden ſla ſeil/ for andre hem-
melige ſagers ſkyld/ ſom dem forhindre.
Denne Spaadom dog ſigis at
være beuiſſelig.

14.

Ved denne beuiſſelig giſning /
kunde Mathematici, det er Stier-
nekundige/ tilſorn ſige/ oc tilkiende
giſſue/ om Regn/ tørre Vejr/ ſtorm/
ſtore almindelige Siuger/ Fædſp/
om Jordens Fruct oc Grøde/ oc an-
dre ting/ icke foruden deres Konſtis
ſtore Loſſe oc Priſ.

Den.

15.

Denne beuisselige Spaadom er
der til nyttelig/at Mennisken kunde
ræt vdi tide gisre deres Gierninger/
at en Skipper ick skal gaa til Eges
naar storm tilslunder/At en Bonde
icke skal gisre den Gierning naar
Hean tilslunder/som vdkressuer tør-
re Vejre/ oc at mand kand met be-
quemmelige præservativer, for-
uaring oc Lagedom/ affuende til-
slundendis siugdum.

16.

Det tredie slags Tegn / som kal-
dis Erratica, det er huegendis el-
ler wsladige tegn/ de giffue huercken
viss eller wriggelig beuissning/ icke
heller gisre nogen viss gising/ de ere
icke heller ræt aarsage til Menniskens
gierning, eller til deres Lycke oc van-
lycke/oc de sla mesten deelen sey!. De
fordi at det gaar siundum / dog siels-
den/ for sig/ som mand aff dennem
dommer/ oc det aff slumplycke/ da
skuffe de/ de godtroendis Menniske/
som

som der tage troning paa/oc indspre
dem i et forsængeligt Haab.

17.

Her aff sødis den vildfarendis
oc vstådige Spaadom/ som Gene-
thliaci, eller sødsels regnere/ (det er
re de som regne oc dømmie om Men-
niskens Lycke/ aff deres Sødsels
stund) bruge/huilcke der rose sig aff/
at kunde aff Himmeltegn spaa oc si-
ge Menniskens Lycke/ och vad dem
skal hende oc tilfalde. Huilcket den
hellig Aand icke kand lide/ Derfor
forbinder S. Povel/i den Scriffuel-
se til Titum/Cap. 3. v. 9. at wi skulle
holde oss fra de daarlige Sødsels be-
regnelse/ Thi de ere vnyttelige oc
forsængelige. Oc Propheten Esaias
Cap. 47. v. 13. spotter dem/som haff-
ue ladet/ eller lade sig bedrage/ aff
saadane Sødsels regnere/ sigendis:
Lad dem nu staa her oc frelse dig/ de
som beskue Himle/oc lijge Stierner/
som kundgiorre effter Maaneder/ fra
de ting som skulle komme osuer dig/ &c.

Endog

Tit. 3. v. 9

Es. 47/13

Endog disse stundum siige Sandhed/dog fører alligeuel Spaadommen i sig selff/ ei skadeligt bedræger/ med sig. Thi Menniskene som tro saadant squalder oc gædter/ de bortledis med tiden fra Guds Ord/tuile om Guds forrettelser oc trusel/ indvendis i uskellige vildfarelser/ indtil saa længe (naar de saa aff Dieffuelens snarer ere forhindrede) de aldeles forsage Religionen/ enddog det skeer ickē aabenbare med Ordene/saa skeer det dog hemmelige/oc med hieret.

Derfor haffue Gudfryctige Regentere/vdi Verdslig oc Kirckeregiment/som haffue giffuet act paa saadan fare/ladet deres Louger oc Statuter vdaaa/ vnder peen oc straff/ at der ickē skulde findis nogen/ som skulde bekiende oc lære denne bedrægelige Konst/hvilken er Erligheds oc gode Seders Jordærffuelse/ sirdendis

dendis imod Guds Loug / oc den
 Christelige Troes bekiendelse.

20.

Der haffue oc saa varet vjse men-
 niske iblant Hedningene / som i
 de vilde tilstede denne Forsængelig-
 hed / at være i deres Land oc Rige.
 De Gellius sætter til hende met et
 skarpt argument, saa sigendis: Ent
 ten spaa de ont eller got. Dersom de
 spaa got / oc de sla fejl / Da bliffuer
 du wsel / i det du forgæffuis venter.
 Dersom de spaa ont / oc de liuffue / da
 bliffuer du wsel / i det du forgæffuis
 frycter. Dersom de spaa ont / oc sig
 sandhed / da bliffuer du wsel i dit egit
 Hierte oc Sind / før end aff vanly-
 cken. Dersom de spaa got / oc lykka-
 lige ting / oc det gaar for sig / da bliff-
 uer der visseligen tuende skader / Thi
 baade bliffuer du leed aff at tøffue
 oc vente saa længe effter det Gode /
 De Haabet fortager dig den Nytte
 oc glæde / du skulde haffue aff det go-
 de. Derfor skal mand ingenlunde
 bru

Signelse oc Manelse.

bruge de Menniske/som spaa om til-
kommende Ting.

21.

Endog at Genethliaci fundé
stundum giette noget om Legomens
Natur oc Complex/aff Gødselens oc
vndfangelsens time/dog alligeuel/
effterdi Menniskens Lycke oc van-
lycke icke staar paa Gødselens eller
vndfangelsens time/ da bedrage de
saadanne daarlige Menniske/ i det
at de tillegge Himmeltegnene men-
niskens Lycke.

22.

Thi at effterdi der ere tuende
Sager til Menniskens Lycke eller
Vanlycke/ som er Guds forsiun/ oc
Menniskens villie/ oc ingen aff dem
ere Himmeltegnene vndergiffne/ da
er det i Sandhed daarligt / at vil-
le aff en besynderlig/ ringe/ vanmæc-
tig/ ja tuilactig oc vildfarendis sag/
endelige beslutte nogen vdydning/
hvilken de ypperste oc stærkste Sa-
ger staa imod.

S

Man

23.

Mange wtallige Menniske vnde
fangis paa een tid / der fødte of faa
mange paa een tid / huilcke dog ere
meget aiffellige vdi Lycke oc Leffnit,

Gen.25/2

24.

Jacob Patriarch oc Esau / bleff
ue baade vndfangne paa een tid / somt
dog icke vaare lige / huerecken met
Lycke eller Leffnit.

25.

Vdi en Krig falde mange tusin
de Menniske / vdi en Haffsued omme
komme mange Menniske / oc det vaa
re meget daarlige / at ville fige dem
alle at være fødte vnder et Himmel
tegn.

26.

Derfore skal et Gudsfrættigt men
niske / som tæncker paa / huad han
nem skal vedsaris / enten Ont eller
ler Got / først see til Guds Forord
siun / huilcken der aldrig strider
mod Guds forjættelser oc hans
sel.

Den

Signelse oc Manelse.

27.

Denne Guds forsiun vdkræffuer
meget. Først at wi giffue oss aldellis
vdi hans vold/ frygte/ paakalde/ ære
oc bekiende hannem. Dernest/ at wi
tryggelige foracte/ huad Verden el-
ler Dieffuelens tienerer true off met.
For det Tredie / at wi see til Guds
forjættelser oc trusel/ thi hand lofuer
dem got som hannem eisse / oc Ont
som hannem hade. De Baudelige/
siger David / skulle icke leffue halff
deres Alder. Ps. 55/34.

28.

Disse Guds forjættelser oc trusel
omvænde de/ saa meget som dem mu-
eligt er/ huilcke der tillegge Himmels-
tegnene Menniskens Lycke.

29.

De kunde icke heller sige / At
Menniskens villie regæris aff Him-
meltegnene / thi det vaare at til in-
tet giorre Guds Gierning/ at leage
GudSynden til/ som hand den skulde
haffue skabt/ at borttage Forstæl

S ij

vdi

vdi Mennisken/ paa Ont oc got/ at
 neite Guds Ord/ at vnderlegge den
 hellig Aand vnder Genethliaco-
 rum, det er Bødsels regneris Lower
 oc Regle.

30.

Til denne Forsængelighed hører
 oc saa Spaadom / som Gad vdi sin
 Low hæffuer forbsdet/ naar menni-
 skene lade sig at være opblæste oc ful-
 de aff Guddom / oc med Dieffuels
 snedighed stundum giette det som
 skee skal.

31.

Denne skadelige Spaadom skeer
 i mange maade/ som er ved Induol-
 ler aff Quæz/ Fuleskrig/ Lader/ oc
 samtale med Dieffuelen/ etc.

32.

Fordi at Diefflene daabenbare
 dem vnder tiden/ huad de hæffue søe
 fra for at giøre / stundum skuffe de
 dem med tultactighed/ stundum giet-
 te de et naturlige ting/ det som snar-
 lige skee skal/ oc det Land oc saa stun-

DUM

Signelse oc Mænelse.

dum see / at de efftersølge Prophe-
ternes Spaadom / oc dem som deres
egen fremsætte / huor aff det komer /
at det offte gaar for sig som de spaa.

33.

Men huer Christen tage sig vare /
at hand icke lader sig aff Dieffuelen
besuige / huilck et er snart til / dersom
mand icke un noget viger fra Guds
Ord / til spaadoms forfængelighed.

I. Sam. 28. v. 7.

Saul sagde til sine Tienere: Op/
leder mig en Quinde / en Spaakone
(en Pythons Frue / en Troldkone)
at ieg kand gaa til hende / oc at spørge
ved hende. Oc hans Tienere sagde
til hannem: See / der er en Quinde /
en Spaakone / i Endor.

2. Reg. I. v. 2, 3, 4.

Ahahia salt igennem Sprinckele
i sin Sal / som vaar vdi Samaria /
oc bleff siug: Oc hand sende Bud /
oc sagde til dem: Gaar hen / spyrer
ved Baalsebub / den Gud i Ekron /

I iij

om

om ieg skal leffue aff denne Siuge?
 Men Hærens Engel talede til E-
 liam/den Thesbiter, Stat op/gaet
 op at møde Kongens Bud aff Sa-
 maria/oc sig til dem:(Skeer det)for
 der er icke Gud i Zracl/at i gaa bort
 at spørre ved Baalsebub / Efrons
 Gud? Oc dersfore / saa sagde Hæ-
 ren: Du skalt icke komme ned aff
 Sengen / som du lagde dig oppaa/
 men du skalt visseligen dø.

I. Reg. 18. v. 21.

Da traade Elias frem til Folcket/
 oc sagde: Hvor længe halte i paa
 baade Been? Er Hæren en Gud/
 da vandrer effter hannem / Men er
 Baal det/saa vandrer effter hannem.

Esa. 8. v. 19.

Oc naar de ville sig til eder: Sp-
 ger hen til hine som spaa/ oc til dem
 som vdlægge Tegn/dem som snadre/
 oc dem som hvidske/ (Da siger:) skal
 icke eet Folck søge til sin Gud? skal
 mand (søge) til de Døde for de Leff-
 uende?

Esa.

Signelse oc Manelse.

Esa. 47. v. 12. 13. 14.

Stat nu (her) met dine Besuerere/
oc met din Troldoms mangfoldig-
hed/ iblant huilcke du haffuer bemø-
yet dig aff din vngdom/ om du kand/
maa see/ baade noget / om du kand
styrcke dig. (Thi) du est træt/ aff di-
ne mange Anslag. Lad dem nu slaa
her oc frelse dig/ de som beskue Him-
le/ oc lijge Stjerner/ som kundgiore
effter Maaneder / fra de Ting som
skulle komme offuer dig. See/ de ere
lige som Straa der Ilden opbren-
der/ de kunde icke frelse deres Liff fra
Ewens mact/ etc.

I. Reg. 22. v. 23.

De Michæas sagde til Achab :
Hæren haffuer giffuit en løgnactig
Aand / i alle disse dine Propheters
Munde/ etc.

Dan. 2. v. 27. 28.

Daniel suarede for Kongen/ oc
sagde: Det heiligelige som Kongen
vdræffuer/ kunde icke de Vise/ stjer-
neligere/ Spaamænd/ Sandsigere/

giffue Kongen tilkiende. Men der er
en Gud i Himmelen/ som aabenba-
rer hemmelige ting.

Matth 24. v. 24.

Der skulle opvænse sig falske Christi
oc falske Propheete/ oc giøre store te-
gen oc vnderlige gierninger/ At de
Vduaalde skulle oc forføris (om det
vaar mueligt.)

1. Tim. 4. v. 1.

Aanden siger klarligen / At i de
sidste Tider skulle der nogle afffalde
fra Troen/ i det de henge ved de be-
dragelige Aander / oc Diefflenes
Lærdom/ i deres Hyckleri som tale
Løgn.

2. Petr. 2. v. 1. 2. 3.

Der skulle være falske Lærere iblant
eder/ som derhoff skulle indføre for-
dærffuelige parti/ oc necte den Hæ-
re som dem kjøbte/ som skulle føre
offuer dem selff en hastig Fordærff-
uelse. De der skulle mange efftersø-
ge deres Fordærffuelser. Formedels
huilcke Sandhedens Bey skal bes-
spot

Signelse oc Manelse.

spottis/ Oc de skulle handle met eden
formedelst gierighed/ met optæencke
Ord/ fra huilcke Dommen skal icke
længe tøffue/ oc deres Jordærffuelse
slummer icke.

2. Tim. 4. v. 3. 4.

Den Tid skal vorde/ i huilcken de
skulle icke lide den salige Lærdom/
Men de skulle tage sig selff Lærere/
effter deres egen lyst/ som deres gern
flø effter/ Oc de skulle vende deres
Dern fra Sandhed/ oc vende sig til
Fablene.

2. Tim. 3. v. 8. 9.

Lige som Jannes oc Jambres i-
modflode Mose/ lige saa imodstaa oc
dise Sandheden: Som ere Men-
niske met forkrenckede Sind/ som
due intet i Troen. Men de skulle icke
saa fremgang ydermere: Thi deres
Daarlighed skal bliffue aabenbare
for alle/ lige som oc deres bleff.

Gal. 3. v. 1.

Di affsindige Galater/ huo haff

J v

116

ner tryllet eder / at i skulle icke lyde
Sandheden.

I. Cor. 10. v. 20. 21.

Jeg vil icke at i skulle haffue sam-
fund met Diefflene. I kunde icke
dricke Herrens Kalck oc Dieffles
Kalck. I kunde icke være deelactige
i Herrens Bord/oc Dieffles bord.

2. Cor. 6. v. 14. 15.

Drager icke i det andet Aag met
Bantro. Thi huad Deelactighed
haffuer Kætsferdighed met Bræte
Oc huad Samfund haffuer Lius
met Mørcke? Oc huorledis kand
Christus stemme ofuerøens met Be-
lial?

I. Tim. 4. v. 6. 7.

Holt dig fra de Banhellige / oc
Kierlinge Fabel/etc.

Zach. 13. v. 2.

Oc det skal skee paa den tid / siger
den Herre Zebaoth/Jeg vil vdryd-
de Affguders Naffn aff Landet / oc
de skulle icke ihukommis mere / Oc
de saiste Propheete / oc den wreone
Aand/

Signelse oc Mænelse.

And/ vil ieg lade fare foroffuer aff
Landet.

Sapient. 17. v. 7. 8.

Det Raagelspil met den sorte Konst/
vaar oc nedlagdt/ oc det store Kætte ^{Exod. 7e}
om deres Konst/ bleff til spot. Thi at ^{8. 1.}
de som toge sig fore at fordriffue den ^{8. 6. 7.}
fryet oc Forsærdelse fra de siuge sie-
le/ de bleffue selff siuge/ at mand oc
spottede deres rædsel.

I. Joh. 3. v. 8.

Der til er Guds Søn aabenbaeret/
at hand skulde forstyrre Dieffuelens
Sierninger.

Act. 19. v. 19. 20.

Mange som hæffde brugen forfen-
gelige Konster (den sorte Konst) oc
wngtsige ting/ baare Bøgerne frem
tilhøde/ oc opbrende dem aabenbare
for alle/ etc. Saa kraftelige vorte
Hærens Ord/ oc siel maect.

Esa. 8. v. 16.

Dette Folckes Ledfagere ere For-
sørere/ oc de som lade sig lede/ ere fors-
tabte.

Mich.

Om Troldom/

Mich. 2.

Hæxxen skal opryde aff Jo-
cobs bolige/ den som; saa adant givr/
haade Messere oc Disciple.

Rom. 16. v. 20.

Fredens Gud skal inden en sta-
cket tid knuse Satanam vnder eders
Spødder.

Psal. 15. v. 1. 2.

Hæxxen/Huo skal bo i din Bo-
lig? Huo skal huils paa dit hellige
Vierg?

Den som gaar foruden smitte/oc
givr Kæfserdighed/ oc taler Sand-
hed aff hertet.

Gal. 5. v. 19. 20 21.

Rippsens Gierninger ere aaben-
bare / som ere Affguds Dyrkelse/
Troldom/ etc. Om huilcke ieg siger
eder tilforn/ som ieg oc før sagde/at
de som givre saadanne ting/ skulle ic-
cke arffue Guds Rige.

Apoc. 21. v. 8.

Troldfolk/ Affguds dyrkere / oc
alle Eognere/ deres Deel skal være i
Pølen/

Signelse oc Manelse.

Polen / som brender met Ild oc
Suoffuel / huileket er den anden
Dpd.

Apoc. 2). v. 27.

Der skal intet almindeligt komme
ind i den store Stad / den hellige Je-
rusalem / eller det som gior vederstgo-
gelighed oc Loqn / vden de som ere
skreffne i Lamthens / Liffsens Bog.

Pfal. 97. v. 10.

I som elcke Hæxxen / hader det
Onde.

Esa. 52. v. 11.

Viger / viger / farer vd der fra / rø-
ger ved intet wreent / Gaar vd fra
hende / reenser eder / i som bæere Hæ-
rens Kar.

Esa. 46. v. 8.

Tænkter doo paa saadant / oc væ-
ter mandige / I Offuertredere spør
det til hierte. Betænkter de frem-
farne Ting aff gammel tid / Thi ieg
er Gud / oc ingen mere / Ja Gud / oc
ingen er som ieg / etc.

Ma

Om Troldom/

Malaeh. 1. v. 6.

En Søn skal ære en Fader/ oc en
Tiener sin Herre: De om ieg er Fa-
der/ huor er min ære? De om ieg er
Herre/ huor er min fryct?

Prov. 3. v. 7.

Frycte Hærxæm/ oc vig fra det
Onde.

Eccles. 2. v. 19.

De som frycte Herren/ troe hans
Ord/ De de som hannem elcke/ hol-
de hans Bud: De som frycte Her-
ren/ giøre det som hannem behager/
de de hannem elcke/ holde Lowen ret.

Matth 7. v. 15.

Docter eder for falske Propheter/
som komme til eder i Saarenes Klæ-
der/ etc.

Joh. 14. v. 15.

Der som i elcke mig/ da holder mi-
ne Befalninger.

Joh. 8. v. 12.

Jeg er verdens Lius: Hus som eff-
terfølger mig/ hand skal icke vandre i
mørcke/ Men hand skal haffue Liff-
sens Lius. Rom.

Signelse oc Manelse.

Rom. 12. v. 2.

Bliffuer ick e skickede lige met desse
Verden/ men bliffuer foruandlede i
eders Sinds fornyelse/ Til at i kune
de proffue/ huilken der er den Guds
gode oc velbehagelige/ oc fuldcomen
Billie.

Rom. 13. v. 12.

Lader oss afflegge mørckens gier
ninger/ oc isore oss Liusens paabens

Rom. 16. v. 17. 18.

Zeg formaner eder/ brødre/ at i giffe
ue act paa dem som gipre splidactige
hed oc forargelse/ imod den Lærdom
som i hafue lært/ oc viger fra dem: thi
saadane tiene ick e vor Hærre Jesu
Christo/ men deres egen bug: oc for
medelst søde ord/ oc smigrende tale/
forsøre de de wskyldiges Hierter.

Heb. 3. v. 12. 13. 14.

Seer til/ Brødre/ at der skal ick e
være i nogen oss eder et ont vantro
hierte/ i det mand salder fra den leff
uende Gud/ Men formaner eder
selff/ huer Dag/ saa længe det kaldis
i dag/

i dag/ at der bliffuer icke nogen for-
 hærdet iblant eder/formedelst Syn-
 dens bedragelse. Thi wi ere bleffne
 deelactige i Christo/ der som wi dog
 beholde den Væfens begyndelse fast
 til ende.

Eph. 4. v. 14.

Wi skulle icke mere være Børn/
 oc lade oss føre oc vugge aff allehon-
 de Lærdoms Vær / formedelst men-
 niskens Skaldhed oc bedrageri/ med
 huiilket de sledske effter at bedrage e-
 der.

Feb. 13/9

Eph. 5. v. 6. 7. 8. &c.

Ingen forføre eder med forfønte
 ge Ord. Thi for saadane ting kom-
 mer Guds Vrede offuer vantroens
 Børn. Derfor være icke deres
 Medbrødre. Thi i vaare forduni-
 mærdhed/ Men nu et Eiusodi Hær-
 ten: Vandrer som Eiusens Børn/
 (Thi Aandens Fruct(er)odi all god-
 hed/oc Rætfærdighed oc Sandhed)
 Saa i proffue huad som er velbeha-
 geligt for Herren. Oc hæffuer icke
 fælt

Stignelse oc Mænelse.

samsund met Mørckens wfruct som-
melige Gierninger: Men straffer oc
heller (der offuer.) Thi de lønlige
ting som skee aff dem/ er det oc sken-
deligt at sige. Men de aabenbaris
alle/ naar de straffes aff Liuset. Thi
alt det som aabenbares/ er Lius.
Derfore siger (Skrifften/) Vaag
op/ du som soffuer/ oc stat op fra de
Døde/ oc Christus skal liuse for dig.
Saa seer til/ huorledis i skulle van-
dre varlige/ icke som wisse/ men soat
Wise: Som kibe den leilige tid/ thi
Dagene ere onde. Derfore bliffuer
icke wforstandige / men videndis/
huad Herrens willie er.

Eph. 6. v. 14.

Sører eder i Guds Harnisk/ at i
kunde bliffue stadige imod Dieffue-
lens listige tilløb.

2. Tim. 2. v. 19.

Huer den som næffner Christi
Naffn / hand traade fra Wætsfer-
dighed.

G

i. Pet.

Om Troldom/

1. Pet. 4. v. 3.

Det er nock at wi haffue leffuet
vort Liff i den skemfarnē tid effter
Nedningens villie/ etc.

1. Joh. 3. v. 7.

Børn lille/ ingen forføre eder.

Apoc. 14. v. 7.

Froeter Gud/ oc giffuer hannem
ære/ fordi at hans Doms Time er
kommen/ oc tilbeder den/ som haff-
uer giort Himmelen/ oc Jorden/ oc
Haff/ oc Vandkilder.

1. Joh. 4. v. 1.

I Elskelige/ troer icke huer Aand/
Men præffuer Aanderne/ om de ere
aff Gud: Thi der ere mange falske
Propheter vdgangne i Verden.

Rom. 8. v. 14.

Hvilke som helst der driffuis aff
Guds Aand / disse ere G B D S
Børn.

Phil. 2. v. 14.

Gigretz alting vden knur oc twil;
Paa det at i kunde worde wstraffeli-
ge/ oc reene/ oc Guds Børn/ midt i
blant

Signelse oc Manelse.

blant det Vanartige oc foruende
Slect: I blant huilcke i skinne som
(de Himmelske) Lius i Verden/ i det
i bliffue ved Liffens Ord.

Hebr. 10. v. 24. 25. 26.

Æder off giffue æt paa huer an-
dre/ til hefftig tilskyndelse/ til Rier-
lighed oc gode Gierninger/ Saa wi
icke forlade vor egen Forsamling/
som nogle haffue for skick/ Men for-
mane (huer andre) oc (det) saa me-
get diß meere/ som i see / at Dagen
kommer nær til.

Gal. 6. v. 16.

Saa mange som gaa væt frem eff-
ter denne Regel/ offuer dem være
Fred oc Barmhertighed/ oc offuer
Guds Israel,

Helligt worde Herre dit Naffn/
Dit ord lad komme off til gaffn/
At wi maa leffue Christelig/
Dit Naffn kand æris stuetelig/
Fra falsk Lærdom du vær vor Folek/
Vend om det arme forsørde Folek,

Wij

Naar

Om Troldom/

Naar wi oc fristis/lad oss staa/
At Sathan oss ey fange maa/
Til huilcken Side hand komme kand/
Hielp oss at wi saa offuerhaand/
Met en fast Tro imod hans List/
Der til hielp oss O Hærr Christ.

Item :

Lad ingen modgang/lyst eller nød/
Saa sterck mig komme til hende/
Huad heller ieg skal leffue eller dø/
At de mig fra dig vende/
Lad ingen Ting vær' mig saa fier/
Der mig skal fra dig drage/
Alle mine Dage/
Aff ale det i Verden er/
Du skal mig ene behage.

Jeg ligger her i Aandelig strid/
Den Dieffuel giør mig stor vaandel/
De giør der til sin største flid/
At komme mig sig til haande/
Thi hielp oc styrck min skrøbelighed/
Ellers saa maa ieg falde/
Nu met alle/
Skriften siger/ du est tro/
Thi monne du mig hushuale.

Pfal. .16

Signelse oc Manesse.

Pfal. 148. v. 12. 13.

Vnge Drenge/oc Zomsruer
ocsa/ de Gamle met de Vn-
ge/ skulle loffue H E R R E N S
Naffn/ Thi hans Naffn er op-
høyet alleene/hans Herliga-
hed (gaar) offuer Jord
oc Himmel.

F I N I S.

Kentet i
Kjøbenhaffn/Aff Sa-
lomone Sartorio/

M. DC. XVIII.

Fot 132748